

bulletin

december 2015

4

2016

Vereniging Vrienden van de Plantage bestaat 25 jaar in 2016

Gedurende het hele jaar 2016, en in oktober het Plantage Festival

Volgend jaar is het vijfentwintig jaar geleden dat Ko van Geemert, Eelco de Waals, Frans Passet, Peter Schumacher, Michaela Hansen en Ester Wouthuysen de culturele Vereniging Vrienden van de Plantage oprichtten. Dat jubileum willen we in 2016 niet geruisloos laten passeren. We zijn al geruime tijd geleden begonnen met de voorbereidingen voor een 25-urige kunstmanifestatie: het Plantage Festival 2016. Wie herinnert zich niet de tientallen bulletins, de film- en poëziefestivals, de literaire middagen en muziekoptredens van jonge musici in Eik en Linde? In dit festival zal de rijke geschiedenis van onze buurt een plaats krijgen. De voorlopige opzet is de volgende. Op een nog nader te bepalen etmaal (25 uur) in de herfst van 2016 zullen in verschillende straten in de Plantagebuurt 25 plekken omgevormd worden tot 'podium'. Op die plekken worden verschil-

Inhoud van dit bulletin

- 2 Activiteiten SOOP-lezing februari: Cilia Erens
Terugblik Uitreiking Plantage Poëzieprijs 2015 en de twee winnende gedichten
- 3 Terugblik SOOP-lezing september: Martin Veltman
- 4 Terugblik SOOP-lezing oktober: Jasper Buikx
Terugblik SOOP-lezing november: Joël Cahen
Terugblik Wandeling Oud-Amsterdam o.l.v. Ester Wieberdink
- 5 Terugblik Muziek in Eik en Linde: Anne Martha Schuitemaker
Tip Uniek Sinterklaas- of Kerstcadeau
Observaties uit de buurt Heimwee naar sigaren
- 6 Ook in de buurt Historisch ateliercomplex dreigt verloren te gaan
En verder Eye eert Kees Hin

cultuurvrienden vereniging vrienden van de plantage

Redactie Ko van Geemert, Liesbeth de Ruijter, Ineke Vlug, Ester Wouthuysen

Uitgave Vereniging Vrienden van de Plantage, Plantage Middenlaan 18, 1018 DD Amsterdam, www.vriendenvandeplantage.nl, info@vriendenvandeplantage.nl

Versijnt 4x per jaar. **Bestuur** Léon Deben (voorzitter), Paul Verberne (secretaris), Joop Hox (penningmeester), René Mentink (ledenadministratie),

Liesbeth de Ruijter, Ko van Geemert, Ineke Vlug en Ester Wouthuysen. **Nieuwe leden** aanmelden via onze website.

Contributie particulieren €16, huisgenoten €7, instellingen/bedrijven €35 p.j. Betalingen NL04 INGB 0004 4314 90 t.n.v. Vereniging Vrienden van de Plantage, A'dam.

lende kunstdisciplines, zoals theater, dans, zang, poëzie, literatuur, video, geluid en beeldende kunst tentoongesteld en gepresenteerd. De expositie zal plaatsvinden in woningen, waarin van buiten af door de ramen voorstellingen te zien zijn, maar ook op trappen, in portieken, poortjes, parken of tuinen. Denk bijvoorbeeld aan een zanger die vanaf drie hoog een lied ten gehore brengt, aan een videoprojectie op het plafond van een woning of aan een dans op een monumentale buitentrap. Verder brengen we een bundel uit met de gedichten van de winnaars van het Plantage Poëziefestival van de afgelopen jaren.

Ons jubileum 2016 is een omvangrijk en complex project. Om dat in goede banen te leiden is een forse werkgroep aan de slag gegaan bestaande uit Michaela Hansen, voormalig bestuurslid van de VvdP, Carli van de Kerkhof en Wendy Oakes, twee jonge aanstormende afgestudeerde dames van de kunstacademie, Anouk Pieters lid van onze vereniging, en verder de bestuursleden Ineke Vlug, Liesbeth de Ruijter en Ester Wouthuysen. Een dergelijke onderneming kost veel geld wat ons reguliere budget te boven gaat. We doen daarom ons best om sponsors voor dit unieke project te vinden. Wij houden u op de hoogte van de voortgang en de inhoud in de komende bulletins en via de e-mail.

ACTIVITEIT 25 FEBRUARI 2016

SOOP-lezing: Cilia Erens

Nieuwe Kerkstraat 124, aanvang 16:30 uur

Na afloop buurtborrel

De Nederlandse geluidskunstenaar Cilia Erens pioniert sinds 1982 met binauraal (met beide oren te horen) geluid. De schoonheid van het toeval in de hoorbare ruimte is wat haar boeit. *Time Lapse China* is een onderzoeksproject waarin zij zich richt op het geluid van de nieuwe stedelijkheid in China. Zij bezocht daarvoor locaties waar ze dertig jaar geleden ook 3D opnames maakte voor haar eerste geluidswandeling *Slow China*.

Kenmerkend voor het werk van Erens is dat ze in haar geluidswandelingen, geluidspanorama's en -installaties puur alledaags geluid gebruikt om de verbeelding aan te spreken. Sinds 2003 is zij als gastdocent verbonden aan de Nederlandse Filmacademie. Zie ook www.cilia-rens.nl en Erens' blog 'Time Lapse China'.

TERUGBLIK 20 SEPTEMBER

Uitreiking Plantage Poëzieprijs 2015

Op 20 september vond onder grote belangstelling voor de 24e keer de uitreiking van de jaarlijkse Plantage Poëzieprijs plaats, ditmaal in de weelderig gedecoreerde ontbijtzaal van Hotel Rembrandt aan de Plantage Middenlaan.

Bij wijze van opwarming lichtte Ester Wouthuysen de meer dan 100-jarige geschiedenis van de onderling verbonden panden 17, 19 en 21 toe. Die geschiedenis is op zijn minst bewogen; voordat de huidige eigenaar er in 1984 Hotel Rembrandt vestigde, kende de zaal uiteenlopende bestemmingen: feestzaal, dansschool, onderdak voor onderduikers tijdens de oorlog, sportschool en beneden bevonden zich een koetshuis met paardenstal, en later een garage. De ontbijtzaal van meer dan 80 m² is versierd met in trompe-l'oeil geschilderde hangende tapijten en drape-rieën, waarop geschilderde taferelen zijn aangebracht, die gebaseerd lijken op 17e-eeuws werk in de trant van Adriaan van Ostade of Cornelis Dusart. Het plafond is in een tamelijk zuiver Oud-Hollandse stijl nagebootst en is ruimhartig beschilderd met florale motieven, met als raadselachtig fenomeen het jaartal 1558 dat op twee plekken in de balken is ingekerfd. Mogelijk verwijst dit jaartal naar de sterfdatum van keizer Karel V, overleed een van de aanwezigen. Ko van Geemert, vanuit de Vereniging Vrienden van de Plantage initiatiefnemer van de Plantage Poëzieprijs en tevens juryvoorzitter, introduceerde de juryleden Annemarie Oster en Cees van Ede en de winnaar van de Plantage Poëzieprijs 2014, Paul Gellings. Zij lasen voor uit eigen werk, Annemarie Oster met de van haar bekende ironische, met milde zelfspot doordrenkte columns, Cees van Ede met lyrisch en vaak weemoedig werk en Paul Gellings met puntige poëzie, meestal afgesloten met een onverwachte wending.

Daarna was het de beurt aan Anneke Wasscher en Jan Ketelaar die door de jury uit een totaal van 67 inzendingen als besten geselecteerd waren. Het thema jaloezie bleek niet bepaald het meest nobele in de mens op te roepen. Beide genomineerden wensten de vertrokken geliefde allerlei vormen van groot en kleiner onheil toe.

De prijs, een kunstwerk van Jasper Krabbé, werd gewonnen door Anneke Wasscher, die zich in poëtische bewoordingen rechtstreeks richt tot de bron van haar ellende en beschrijft wat de jaloezie bij haar, fysiek vooral, teweegbrengt. Jan Ketelaar, die de tweede prijs won, verwoordde het thema nog het meest plastisch. Nadat Anneke Wasscher haar prijs in ontvangst had genomen las ze nog een paar andere eigen, lieflijker getoonzette gedichten voor.

Voor de jubileumeditie van de Plantage Poëzieprijs in 2016 zal wellicht een thema gekozen worden dat appelleert aan positieve emoties en de mooiere kanten van het leven.

de uitweg (door Anneke Wasscher)

*jij showt je lief met trots
de stoeipoes spint in overwinningsroes
ze glimt als een trofee*

*dit beeld knaagt aan mijn eigendunk
vreet laatste restjes zelfrespect totdat
mijn gram het daglicht ziet*

*het hart pompt snel de razernij door elke
bloedbaan heen, de woede groeit gestaag
in monstervorm*

*mijn spieren spannen samen tegen jou
ze zijn bereid tot kille moord maar zitten
vast in kabelstijve nek*

*de drift verteert niet meer, ligt als een steen op
zwakke maag, de buikkramp zoekt vergeefs
een weg naar buiten toe*

*als dit gevoel me pesten blijft, forceer ik
een verlossing, mijn gal zal golven over jou
zodat je groen ziet net als ik*

Ik wens je modderige Kerst (door Jan Ketelaar)
*en een vreselijk jaar
met heel veel jeuk
en verveelde gezichten
en koude voeten
en veel onderbroeken
die in je bilnaad trekken
en vieze oren
en dat er merkbaar niet naar je geluisterd wordt
en blikken die niet open willen
en sloffe koekjes
steekmuggen als je wilt slapen
en veel vergeten vriezer dicht te doen
en drammerige mensen aan je deur*

*waar je geen vat op krijgt
en je broek vol als je in de trein zit
en lekke banden
en benzine op
en veel poep onder je schoen
waar je pas achter komt
als je al bij de mensen bent
en kopjes koffie die je omstoot
en vieze snotjes aan je neus
en rottig spul tussen je tanden
en dat je alles thuis pas ziet
en niemand heeft het je verteld*

TERUGBLIK 24 SEPTEMBER

SOOP-lezing: Martin Veltman

Drukker Martin Veltman liet het publiek in de SOOP kennis-
maken met een uniek project dat hij samen met een grote
groep schrijvers en publicisten, illustratoren en fotografen,
en ontwerpers tot een spectaculair einde bracht: *Boekwerk
in uitvoering / Het WereldBoek*, dat in het kader van Amster-
dam Wereldboekenstad in 2009 ontstond. In een levendige
uiteenzetting vertelde Veltman de ontstaansgeschiedenis
van dit complexe project. De documentaire van Kees Boas,
die zelf ook aanwezig was en toelichting gaf, was daarbij
een belangrijke bron van informatie evenals het originele
materiaal waaruit het kaleidoscopische 'boek' was samen-
gesteld. Het uiteindelijke boek, bestaande uit katernen van
verschillende afmetingen en technieken, werd onder de
bezielende leiding van Veltman en de Stichting Weerdruk te
Amsterdam ontwikkeld en tot een eenheid gesmeed.

TERUGBLIK 29 OKTOBER

SOOP-lezing Jasper Buikx

Bacteriën zijn bijna overal. Op ons lichaam zitten er al meer dan honderdduizend miljard. Het aantal soorten bacteriën op aarde is een onderwerp van discussie: ruwe schattingen wijzen op tientallen miljoenen soorten.

De afmetingen verschillen sterk. De kleinste bacteriën zijn ongeveer 0,1 micrometer (μm) lang, 500 keer zo klein als de dikte van één haar. Een beerdierje varieert in grootte van minder dan 0,1 tot circa 1,5 mm, dus vrij groot in de microbenwereld.

Er is nog maar een fractie van alle micro-organismen in kaart gebracht. Onderzoeksgroepen uit de hele wereld zijn met de nieuwste technieken aan de slag gegaan om het menselijke micro-organismen op te sporen en te analyseren. Dat is van grote betekenis voor de wetenschap en voor nieuwe praktische toepassingen. Sommige ziektes worden gerelateerd aan een verstoorde microbenhuishouding. Zo kan bijvoorbeeld het evenwicht in een verstoorde darmflora herstellen door donatie van microben uit andermans darm.

TERUGBLIK 26 NOVEMBER

SOOP-lezing Joël Cahen

Joël Cahen, die binnenkort als directeur afscheid neemt van het Joods Historisch Museum (sinds 2008 het Joods-Historisch Kwartier), was al vanaf het begin van zijn directoraat overtuigd van de noodzaak voor een Nationaal Sjoa Museum in Amsterdam. In april a.s. is het zover, dan zal in de voormalige Hervormde Kweekschool (van waaruit vele kinderen uit de naastgelegen crèche gered konden worden, later de IVKO) fase I van het Sjoa-Museum voltooid zijn met de opening van de eerste tentoonstelling op de benedenverdieping.

Het museum heeft tot doel om, tegen de Europese achtergrond, een overzicht van de geschiedenis van de Jodenvervolgung in ons land te geven en zichtbaar te maken via kunst- en cultuuruitingen, want in een museum 'moet je iets moois kunnen zien', aldus Cahen. De periode van de oorlog, maar ook die van ervoor en erna zullen worden belicht. Cahen ging in op de geschiedenis van de Hollandsche Schouwburg: van theater via Joods theater, verzamelplaats voor Joden voor deportatie (een plek van uitsluiting en isolement), en de stilteperiode van 1945 tot 1962, toen het gebouw leegstond, tot het monument dat het nu is, een herdenkingsplaats met chapelle ardente en wand met familienamen van omgekomen Joden. Cahen begon en eindigde zijn verhaal met de hoop uit te spreken, ja zelfs bijna te verwachten, dat er een belangrijk kunstwerk van de internationaal bekende kunstenaar Anish Kapoor in het nieuwe museum een permanente plaats zal krijgen.

TERUGBLIK 10 OKTOBER

Wandeling oud-Amsterdam

Bij de stadswandelingen, die de vrienden organiseren, kan inmiddels wel gesproken worden van een traditie in het voorjaar en het najaar. Deze najaarseditie was een bijzondere, maar toch ook weer een heel gewone. Een heel gewone omdat op het afgesproken tijdstip op de verzamelplaats aan de voet van de Schreierstoren wederom meer vrienden stonden dan het maximaal toegestane aantal, een bijzondere omdat er een andere gids voor de groep stond dan we gewend waren. Niet onze eigen stadssocioloog Léon Deben stond voor de groep, maar museumdocent en Amsterdamkenner Ester Wieberdink. Overigens is Ester ook een beetje van ons, want zij maakt deel uit van ons ledenbestand. De boeiende tocht bracht ons langs de oudste delen van de Amsterdamse binnenstad. Ester wees ons op specifieke kenmerken van Amsterdamse huizen, ditmaal uit de vroegste tijd van de stad.

Bij de sluizen van het Kolkje werd lang stil gestaan bij de liefde en de angst voor het water, die er in de stad altijd is geweest.

De steeds boeiende en kleurrijke informatie behandelde afwisselend religieuze en meer wereldse zaken. Niet zo verwonderlijk bij een tocht die over de burgwallen van de 'oude zijde' voerde langs Ons Lieve Heer op Solder met z'n

opzichtige nieuwbouw, de Oude Kerk met z'n spraakmakende tijdelijke dakconstructie, tot aan het - helaas inmiddels gesloten - Bethaniënklooster.

In de 'Engelbewaarder' werd na afloop het glas geheven op een geslaagde tocht onder leiding van een steeds boeiende en deskundige gids.

TERUGBLIK: 8 NOVEMBER

Muziek in Eik en Linde: Anne Martha Schuitemaker

Een tot de laatste zitplaats gevuld Eik en Linde was zondag getuige van een bijzonder muzikaal evenement.

Sopraan Anne Martha Schuitemaker, onlangs 'cum laude' afgestudeerd aan het Utrechtse Conservatorium, bracht een buitengewoon en afwisselend liedprogramma ten gehore. Buitengewoon, omdat Anne Martha een jonge sopraan bleek van grote klasse, die van de eerste tot de laatste gezongen noot overtuigde en enthousiasmeerde, maar zeer zeker ook uitzonderlijk, omdat zij de toehoorders zo'n uiteenlopend en bijzonder repertoire voorschotelde. Opera-aria's en liederen, Zweeds, Engels, Duits en Italiaans, klassiek, romantisch en modern repertoire, Anne Martha bleek het allemaal in huis te hebben.

Een steeds enthousiaster publiek hoorde voor de 'pauze' de Zweedse componist Alfvén, Robert Schumann, de Amerikaan Crumb en Tchaikovsky voorbij komen.

Zij werd op de piano deskundig en met veel gevoel begeleid door Mark Walter, die de luisteraars vervolgens verraste met een prachtig gespeelde Nocturne van Chopin, zodat Anne Martha even op adem kon komen.

Daarna werd haar al rijke palet volgemaakt met fragmenten uit Italiaanse opera's van Mozart, een lied van Verdi, een 'Italiaans' lied van Händel, een lied van Cesti en, ten slotte een wonderschone afsluiting met het 'Tu che voli, gia spirito beato' uit Fausta van Donizetti.

Kortom, een liederenprogramma met een zelden vertoonde

variëteit, die door de kwaliteit van Schuitemaker harmonieus over het voetlicht kwam. Tot een toegift, waar het geestdriftige publiek om vroeg, kon de vermoeide sopraan pas overgehaald worden na een langdurig, verdiend applaus.

TIP

Uniek Sinterklaas- of kerstcadeau

Bestel voor de speciale ledenprijs van € 3,50 het mapje met tien historische prentbriefkaarten *De Plantage omstreeks 1900*. Maak € 3,50 over naar onze bankrekening NL04INGB0004431490 onder vermelding van 'prentbriefkaarten'. Wij zorgen er vervolgens voor dat u uw bestelling in uw brievenbus ontvangt. **Echter** als u ons bulletin altijd per post ontvangt, moeten we ook dit mapje per post versturen. Maakt u dan € 5,57 (€ 3,50 + portokosten € 2,07) aan ons over.

In tien prentbriefkaarten worden plekken en bijzondere gebouwen getoond die tezamen een beeld geven van onze mooie Plantagebuurt rond 1900. In het mapje vindt u tevens een beknopte geschiedenis van de buurt.

OBSERVATIES UIT DE BUURT

Heimwee naar sigaren

Door Joke van der Wey

Zeilstra is weg, al een tijdje. Het kwam niet als een verrassing, een sigarenmagazijn heeft weinig overlevingskansen in deze door gezondheid geobsedeerde tijden. Weer een stuk historie verdwenen: al sinds 1903 werden in dit pand tabakswaaren verkocht. Er werd driftig verbouwd. Een toplocatie, daar op het hoekje pal naast Artis.

Wat zou erin komen? Weer een hippe koffietent? Niks mis met koffiezaakjes, maar er zijn er al zoveel. We hoopten op iets leukers. Maar nu denk je: was het maar een koffietentje, want wat er na de verbouwing tevoorschijn kwam, is een klap in het gezicht van de Plantagebuurt. Onder een helwitte verlichting wordt toeristenmeuk aan de man gebracht van de allergenste soort. Voor het raam staat een hele stellage met haspijpen en weedtrommeltjes. Van die verschrikkelijke Amsterdammutsen met oorflappen, schreeuwerige Amsterdamtas-

sen, briefkaarten met tulpen, goedkope sweaters met opdruk, plastic klompen. Je kunt het zo erg niet bedenken of het staat er. Het voelt alsof de toeristenindustrie die de binnenstad verregaand onder controle heeft nu ook een eerste tentakel naar de Plantagebuurt heeft uitgeworpen. De bijpassende rolkoffers worden er meteen bijgeleverd, zelfs van roze plastic. Is er dan niks aardigs in die hele winkel? Nou vooruit, de Amsterdam Bike City sokken zijn te doen, gewoon zwart met een ouderwetse fietsopdruk. En met enige nostalgie zag ik dat er naast de kassa sigaretten verkocht worden. En sigaren van Agio.

O Tempora! O Zeilstra! Hadden we dan toch moeten blijven roken?

Misschien drijft het over, tot nu toe heb ik er geen enkele klant gezien.

OOK IN DE BUURT

Historisch ateliercomplex dreigt verloren te gaan

Op de Plantage Muidersgracht 105 is het voormalige ateliercomplex gesloopt van stadsbeeldhouwers Hildo Krop en Jaap Kaas. De bijbehorende binnentuin verdwijnt en wordt met nieuwe woonhuizen volgebouwd. Er zijn geen geldige vergunningen voor verleend en het past niet in het bestemmingsplan.

Het cultuurhistorisch complex ligt in beschermd stadsgebied en is vijf jaar geleden voor een bodemprijs door de gemeente verpacht aan een projectontwikkelaar die er zijn, zes keer grotere, privéwoning neerzet. Omwonenden en belanghebbenden zijn furieus.

De nieuwbouwplannen vormen mede een blokkade voor het achterliggende atelier van beeldhouwer Mieke Kleinendorst. Zij wordt hierdoor in een onmogelijke situatie gedwongen. Hoe moeten haar stenen en materialen aan- en afgevoerd

worden? Ook verdwijnen de bomen, de 'geheime' binnentuin en de atelierfunctie. In de binnentuin zijn in het verleden prachtige beelden gemaakt (zie foto), door onder anderen Hildo Krop, Jaap Kaas, Carel Kneulman en André Schaller. De buurtbewoners hebben zich inmiddels verenigd en proberen via acties, de rechter en de gemeenteraad herbouw van het complex af te dwingen en de culturele bestemming te behouden. De laatste ontwikkelingen zijn te volgen op www.plantagemuidersgracht105.blogspot.nl. Hier kunt u zich aanmelden als ondersteuner van dit initiatief.

EN VERDER... 15-17 JANUARI 2016

Eye eert Kees Hin

Een montage van gelukkige momenten. Het werk van Kees Hin

EYE, IJpromenade 1, Amsterdam, eyefilm.nl/keeshin

Vorig jaar stond de Amsterdamse cineast Kees Hin centraal op het Plantage Filmfestival in Desmet. In januari a.s. zoomt EYE met een driedaags programma in op zijn oeuvre. De bijna 80-jarige Hin, een van de belangrijkste filmmakers van naoorlogs Nederland, heeft zijn archief aan EYE overgedragen, dat door EYE en Beeld en Geluid optimaal ontsloten wordt. Het oeuvre van Hin is een schatkamer die een halve eeuw Nederlandse geschiedenis en cultuur weerspiegelt. Op speelse wijze is Hin voortdurend op zoek naar de essentie van de cinema. Een selectie uit zijn oeuvre van 110 titels is te zien, waaronder *Het schaduwrijk*, *Volharding* en *De salon van het verdriet*. Bovendien beleeft een film over Hin zijn première, *Herberg van het geheugen* van Barbara den Uyl. Zij neemt met de filmmaker in een van de depots van Eye al zijn werk door. Hij kijkt er terug op zijn provocerende experimenten en de samenwerking met kunstenaars als K. Schippers en Otto Ketting. Ook is er in EYE een film mét Kees Hin te zien: *While Looking for the Devil* van Diego Gutierrez en Danniël Danniël. Ten slotte wordt er een monografie over Hins werk ten doop gehouden.